

Dôvodová správa – všeobecná časť

Predkladaný materiál (ďalej len „Dohoda“) upravuje Zmluvu, ktorou sa zriaďuje Európsky mechanizmus pre stabilitu (ďalej len „Zmluva“). Dohoda je súčasťou balíka zmien týkajúcich sa prehĺbovania Hospodárskej a menovej únie a podpis jej finálneho znenia sa očakáva v januári 2021 s následnou ratifikáciou do konca roka 2021.

V spojitosti s dopadmi globálnej finančnej krízy na európsku finančnú stabilitu boli prijaté viaceré opatrenia s cieľom stabilizácie, medzi ktoré možno zahrnúť aj Európsky nástroj finančnej stability (ďalej len „EFSF“) a jeho nástupcu Európsky mechanizmus pre stabilitu (ďalej len „ESM“). Za takmer 10 rokov svojej existencie EFSF a ESM poskytli pôžičky Cypru, Grécku, Írsku, Portugalsku a Španielsku. Dané krajiny museli následne prejsť prísnyim ozdravným programom, dodržať stanovené podmienky a implementovať reformy. Vďaka tomu sa všetkým programovým krajinám podarilo naštartovať ekonomický rast, vrátiť sa na finančné trhy a výrazne zlepšiť fiškálnu pozíciu.

Od vypuknutia krízy sa na európskej úrovni sprísnilo spoločné fiškálne pravidlá, zlepšila sa koordinácia hospodárskych politík a posilnil sa bankový dohľad vďaka čomu sa zefektívnili mechanizmy na záchranu bánk tak, aby nemuseli byť použité prostriedky z národných rozpočtov. Vďaka týmto opatreniam sa zmenilo prostredie, v ktorom ESM pôsobí, a tomu je potrebné prispôsobiť aj jeho funkcie.

Lídri Európskej únie (EÚ) preto na samite eurozóny v decembri 2018 prijali vyhlásenie, ktoré sa týka reformy hlavných prvkov ESM. Táto reforma pokrýva dve roviny – v prvom rade vytvára právny podklad pre spoločný zabezpečovací mechanizmus, cez ktorý bude môcť ESM poskytnúť úver Jednotnej rade pre riešenie krízových situácií (ďalej len „SRB“) pre potreby Jednotného fondu na riešenie krízových situácií (ďalej len „SRF“). SRF bol vytvorený na to, aby sa pri záchrane bánk predišlo financovaniu z peňazí daňovníkov. Fond je financovaný z príspevkov bánk a jeho použitie sa predpokladá v situácii, keď je rezolúcia banky vo verejnom záujme a iné možnosti záchrany sa vyčerпали. Môže sa však stať, že v čase krízy bude kolabovať viacero bánk naraz a zdroje v tomto fonde nebudú dostatočné. V takomto prípade si bude môcť SRF požičať prostriedky z ESM cez spoločný zabezpečovací mechanizmus. Takáto pôžička nebude mať žiadny dopad na kapitál členských štátov v ESM a bude zo strednodobého hľadiska fiškálne neutrálna, t.j. splatená z príspevkov bankového sektoru.

Dohoda tiež stanovuje kritériá schvaľovania úverov a vyplácania prostriedkov v rámci zabezpečovacieho mechanizmu vrátane pravidla použitia mechanizmu ako veriteľa poslednej inštancie. V prípade poskytnutia finančnej asistencie cez zabezpečovací mechanizmus má ESM status prednostného veriteľa, podobne ako je tomu pri iných úveroch ESM. Financie poskytované ESM sú týmto významne ochránené v prípade ich použitia, pretože budú vrátené ako prvé.

Reformou tiež dochádza k sprísneniu v druhej oblasti, ktorou je podmienenosť poskytovania stabilizačnej pomoci. Dohoda explicitne stanovuje, že stabilizačná podpora ESM môže byť poskytnutá len tým členským štátom, ktorých dlh je považovaný za udržateľný a ktorých schopnosť splácať dlh voči ESM je potvrdená. Posúdenie udržateľnosti bude vykonané na transparentnom a predvídateľnom základe Európskou komisiou v spolupráci s Európskou centrálnou bankou a ESM, a, ak je to vhodné a možné, spolu s Medzinárodným menovým fondom (MMF).

V minulosti bol MMF povinným účastníkom rokovaní o podmienkach stabilizačných programov, najmä z dôvodu technickej expertízy tejto inštitúcie. Spolupráca s MMF však nebola pre európske krajiny vždy výhodná: MMF si jednak účtuje vyššie úroky a taktiež má pred ESM postavenie prednostného veriteľa. Rovnako sa tým proces rokovaní stal komplikovanejší a zdĺhavejší, pričom čas hrá v prípade krízy rozhodujúcu úlohu. Cieľom reformy ESM je preto, okrem iného, posilniť kompetencie ESM tak, aby vedel v prípade potreby MMF nahradiť. Európske inštitúcie si v priebehu času vybudovali vlastnú expertízu v oblasti záchranných programov a disponujú podrobnými znalosťami o európskych ekonomikách.

ESM bude preto po novom stáť pri mnohých dôležitých rozhodnutiach, ktoré mala doposiaľ na starosti tzv. Troika (Európska Komisia, ECB a MMF). Spoločne budú analyzovať spomínanú dlhovú udržateľnosť krajín, navrhovať a kontrolovať dodržiavanie podmienok úveru. MMF bude prizvaný v prípade, ak to európske krajiny uznajú za prínosné.

Dohoda ďalej upresňuje použitie preventívnych finančných nástrojov. Tie slúžia na podporu členom ESM so zdravými ekonomickými fundamentami, ktorí by však mohli byť ovplyvnení nepriaznivým otrasom mimo ich kontroly. Dotknutý člen ESM sa zaväzuje dodržiavať stanovené kritériá viazané na preventívnu podmienenú úverovú linku a zdôrazniť v žiadosti o preventívnu finančnú asistenciu svoje politické zámery („vyhlásenie o zámere“).

Reforma Zmluvy bola odsúhlasená na Euroskupine v júni 2019 a potvrdená lídrami krajín EÚ na samite eurozóny v decembri 2019. Finálne znenie reformovanej Zmluvy bolo potvrdené v marci 2020 a politická dohoda na celkovom balíčku súvisiacom s prehľbovaním Hospodárskej a menovej únie bola potvrdená na zasadnutí Euroskupiny dňa 30.11.2020 po vydaní správy o znižovaní rizík.

Dohoda, ktorou sa mení Zmluva, ktorou sa zriaďuje Európsky mechanizmus pre stabilitu je prezidentskou zmluvou, ktorá nevyžaduje úpravu zákona č.296/2012 Z.z. o Európskom mechanizme pre stabilitu a o doplnení niektorých zákonov, ani iných zákonných predpisov. Podpisom Dohody nevznikajú Slovenskej republike žiadne dodatočné záväzky.

Schválenie predloženého materiálu nebude mať žiaden vplyv na rozpočet verejnej správy, podnikateľské prostredie, sociálne vplyvy, vplyvy na životné prostredie, informatizáciu spoločnosti, manželstvo, rodičovstvo, rodinu a služby pre občana. Predložený materiál je v súlade s ústavou, s ústavnými zákonmi a nálezmi ústavného súdu.